ROMÂNII DE DINCOLO DE NISTRU

Sergiu GROSSU

ÎMI BATE INIMA LA BUG *

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial (1941-1942), acest material documentar, reflectând zvâcnirea mea înflăcărată pentru cauza românismului răsăritean, a fost publicat în săptămânalul *Transnistria*, de apariţia căruia mă ocupam îndeaproape, în calitatea de redactor în Serviciul Gazetelor din Ministerul Propagandei, paralel cu activitatea mea publicistică în redacţia cotidianului *Basarabia*.

Cum am cunoscut provincia de dincolo de Nistru, cu ale cărei probleme m'am identificat încă din anii adolescenţei, când mi-a fost dat să întâlnesc la Bălţi sau la Chişinău câteva din *"victimele"* care au trecut Nistrul în înnot, refugiindu-se în Basarabia? Frasin Munteanu-Râmnic, director în Ministerul de care aparţineam, mi-a propus, la început de August 1941 (deci cu trei luni înainte de căderea Odesei în mâna Armatei române), să-l însoţesc, împreună cu un profesor şi un dactilograf, până la Tiraspol, fosta capitală a Republicii sovietice Moldova, ca să colindăm plaiurile dezrobite şi să ne informăm, la faţa locului, despre necazurile din trecut ale moldovenimii băştinaşe şi de felul în care se realiza trecerea lor la o viaţa nouă, reintegraţi României.

Mai târziu, după un an de adminsitraţie românească în Transnistria, preşedinţia Consiliului de miniştri a organizat o călătorie de studii documentare, invitând membrii corpului diplomatic, înalţi demniatri ai Statului şi reprezentanţii presei străine şi române, spre a putea vedea minunatele *"înfăptuiri româneşti"* pe teren. Călătoria aceasta a durat şase zile (22-27 August 1942), în cursul căreia au fost vizitate judeţele Tiraspol, Dubăsari, Râbniţa, Moghilău şi oraşul Odesa. Ca reprezentanţi ai presei române, din sânul căreia făceam parte, discutând *"miracolul"* transnistrian, erau Domnii: Romulus Seişanu (Universul), Romulus Dianu (Curentul), I.P. Prundeni (Porunca Vremii), Ernest Verzea (Viaţa), Aurel Tita (Evenimentul), I. Ştefănescu-Gruiu (Informaţia), Aurel Mucenic (Poporul), I.V. Costin (consilier la Direcţia presei), Adrian Corbu (directorul Oficiului Naţional de Turism), prof. Pan M. Vizirescu (director în Ministerul Propagandei) etc. Eu reprezentam ziarul *"Basarabia"*.

Cu ocazia acestei vizite de pomină, am putut saluta primele măsuri pentru imediata refacere a Moldovei dintre Nistru şi Bug, campania de refacere agricolă şi zootehnică, punerea pe picioare a vieţii economice, deschiderea bisericilor pângărite de-a lungul anilor de dictatura bolşevică, noul şi înflăcăratul spirit care domina - de un an de zile - frumoasa provincie dela Răsărit.

Însă pentru tot ce-am scris în favoarea ei, pentru materialul care alcătuieşte această carte, a trebuit să răspund înaintea judecătorilor comunişti care, până la urmă, au aflat de activitatea mea publicistică vădit, anticomunistă, şi m'au condamnat, în luna Iunie 1959, la ani grei de puşcărie.

Totuşi, în pofida unei detenţii insuportabile, nu voi regreta niciodată ceea ce am scris despre Transnistria. Deoarece, ca şi acum 59 de ani, îmi bate şi astăzi inima la Bug...

*** Cu acest titlu va apare, la Chişinău, în editura *"Museum"* cartea mea consacrată problemelor Transnistriei româneşti.**

Sergiu GROSSU

NOTE PE MARGINEA LITERATURII TRANSNISTRIENE

Pornind dela *"concepţia materialistă a istoriei"*, dela formulele utopico-talmudice ale lui Karl Marx, tătucul şi teoreticianul integral al comunismului, bolşevicii, prin *"lupta de clasă"* a muncitorilor salariaţi împotriva capitaliştilor, au neglijat cu desăvârşire orice preocupare intelectuală, orice vertiginoasă ascensiune a spiritului. Pe ei îi interesau omorurile, dezastrele şi nu progresul civilizaţiei şi culturii umane, pe care, în marea lor *"dragoste"* incendiară, le reduceau la secerâ şi ciocan.

Ce putea să rodească bun, într'o ţară negativistă, într'o sângeroasă şi despotică împărăţie, unde sălăşluiau puterile Răului, unde familia şi dreptatea erau călcate în picioare, fără ruşine, de carâmbul ciubotelor lui Stalin, *"binefăcătorul"* Rusiei?

Literatura însăşi, arta - această splendidă încordare a geniului omenesc - trebuia să devină unealtă josnică în mâinile lor, să ţină loc de paravan ideilor serbede, voit tendenţioase, pe care Kremlinul le difuza, cu o dărnicie nemaivăzută, în lumea întreagă. Clădită pe un fundament de carton, nefirească şi alimentată din izvoarele unei maxime deficienţe cerebrale, cultura rusă, dela 1918 încoace, n'a cunoscut personalităţile creatoare de valori morale, nu s'a bucurat de soarele unei renaşteri spirituale, n'a fost în stare să treacă pragul viabilităţii, pentru a se integra celei europene.

Operele comuniste, care n'aveau drept punct de sprijin nici pământul, nici azurul, nici sufletul, erau sortite dela început pieirii, ca şi incomoda lor organizare statală, ca şi coşmarul celor 23 de ani de batjocură şi de destin apocaliptic.

Masa enormă, de jos, murea de foame şi literaţii roşii, secondaţi de şleahta mondialiştilor galiţieni, se prosternau *"cu evlavie"* în faţa ţarului lor, cântând din toată inima viaţa liniştită, inocentă, a regimului opresor, antagonist oricărei porniri constructive. Să mai sprijine, atunci, vreo înflorire culturală, tovarăşii dela Moscova, concubinii desfrâului şi ai haosului, care nu vroiau să vadă pe nimeni, absolut pe nimeni, pe o scară înaltă de civilizaţie?

Transnistrienii, fraţii noştri răzleţi de dincolo, au avut de suferit foarte mult, din cauza aceasta, din cauza perversei stăpâniri centrale. Posedând, în adâncul fiinţei lor, un viguros instinct de conservare, dânşii jinduiau, de un veac aproape, ***unirea*** cu ţara de baştină, contopirea cu ramura răsăriteană a latinităţii. La Congresul din 1917 dela Tiraspol, toţi cer într'o suflare să se *"soidinească"* cu Românii, deoarece, după cuvintele lui Toma Jalbă, *"cum a fost Adam şi Eva ca un trup, aşa şi noi, Moldovenii, să nu mai avem despărţire între noi moldovenii, ori mai drept Românii"*.

Primitivismul, întoarcerea la inconştienţa animalică, era unicul şi, poate, cel mai drastic mijloc de asuprire a conglomeratului de naţiuni care alcătuiau URSS-ul în latentă dezagregare. Conducătorii, capelmaiştrii culturii moldoveneşti, erau străini; nu cunoşteau măcar limba locuitorilor dintre Nistru şi Bug, constituiţi în Republică moldovenească; nu aveau nimic comun cu ţărănimea noastră obidită, cu sfintele ei aspiraţii.

Cazul profesorului Ocinschi este, credem, îndeajuns de concludent. *"El urmărea* - scrie Dl. N.P. Smochină, într'un interesant studiu, apărut în anul 1938, în revista ***Însemnări ieşene*** - *cu perseverenţă, stagnarea culturii moldoveneşti. În primul rând, îmbulzea periodicele instituţiei pe care o conducea, cu articole foarte slabe, de ale sale şi de ale soţiei. Prin aceste publicaţii, cu totul străine de spiritul şi concepţia moldoveanului, se făcea îndepărtarea posibilităţii de a se crea o cultură moldovenească oricât de rudimentară. În al doilea rând, elementele moldoveneşti, chiar cele devotate regimului, cu mici excepţii, erau sistematic înlăturate şi puse în imposibilitatea de a publica ceva, de a da ceva semenilor, care s'au împăcat cu noua stare de lucruri"*.

În literatura transnistriană, pe care Sovietele au reuşit, într'o oarecare măsură, s'o modeleze după concepţiile lor comuniste, dându-i numai o transparentă colouratură pseudonaţională, supremaţia o aveau elementele dubioase: Evreii (Ştrul Lehtir, Leib Cornfeld, S. Soloviova) şi Bulgarii veniţi din România (D.P. Milev, preşedinte al Uniunii scriitorilor moldoveni şi Culai Neniu sau Nenev). Românii jucau un rol secund. Erau priviţi superficial (fără a li se da vreo însemnătate) şi socotiţi periculoşi ordinei lăuntrice; câte odată chiar prigoniţi. Dintrei ei, putem pomeni pe Nistor Cabac, un tânăr de talent, săteanul Doibani, S.D. Dumitraşcu, Tiganu, M. Morcov, Panov şi Cobanta.

Dacă până ieri, flamura roşie le mai întuneca vederile, astăzi-mâine o nouă viaţă va veni să se aşeze peste plaiurile pe unde, veacuri în urmă, a umblat Duca-Vodă şi viiejii arcaşi moldoveni; o nouă şi înălţătoare viaţă va începe pentru transnistrienii blânzi de fire şi cu credinţă statornică în Dumnezeul părinţilor noştri, Care ne-a ascultat rugăciunile fierbinţi, împlinindu-ni-le şi ne-a ţinut - stânci de granit - sub pavăza dreptei Sale nebiruite.

"Transnistria", nr.5
(25 Aug. 1941)

Sergiu Grossu, stând de vorbă cu moş Vasile Bogatu, din satul transnistrian Sucleia nu departe de Tiraspol
(Septembrie 1941)

Orientări

În Transnistria, despotica stăpânire comunistă s'a lovit, chiar dintru început, de o mare rezistenţă, de o vigurozitate autohtonă nebănuită, de o uriaşe spiritualitate românească, etern valabilă, cu rădăcini adânci în tradiţie şi în duhul renăscător al Neamului. Strâns legaţi de pământ şi de milenara credinţă strămoşească, moldovenii plaiurilor noastre răsăritene au rămas - cu toată plictisitoarea propagandă bolşevică - aceiaşi: drepţi, neşovăielnici, senini; absenţi atât în faţa minciunilor, cât şi a momelilor, disprepţuind temnicele şi moartea.

Literatura, prin care au încercat să convertească, întrucâtva, norodul dintre Nistru şi Bug, era lipsită total de sâmburele autenticului şi nu pornea dela brazdă, dela doină, dela suflet. Falsă, amorfă, tendenţioasă, era mai mult o unealtă în mâna conducătorilor, un mijloc de a ţine în întuneric, într'o stare de primitivitate deplorabilă, pe vrednicii urmaşi ai lui Duca-Vodă. Proslăvea regimul. Ridica osanale tătucului Stalin. Condusă de minţi inconştiente, fără o cultură temeinică, străine, cânta omorurile, tancurile, revoluţia. Cânta setea de sânge şi de răzbunare.

Văzând că populaţia românească, singura băştinaşă, nu ia în seamă clocotul, frământările lor perverse, bolşevicii dezlănţuie satanic o aprigă prigoană, care aduce - scrie N.P. Smochină în studiul *"Institutul de cercetări ştiinţifice din Republica moldovenească"*, 1938 - şi urmărirea oricăror publicaţii româneşti. *"Operele scriitorilor români sunt interzise, iar cele de prin biblioteci stau sub lacăt, deşi dispoziţiunile recente au decretat adoptarea clasicilor naţionali. Multe popoare ca cele din Republica Careliană, Azerbaidjană, Armeană etc., au introdus în consecinţă, clasicii finlandezi, turci sau armeni. Moldovenilor, însă, li s'a interzis, dându-li-se în schimb clasicii ruşi, în traducere"*.

***

Spre care ţărmuri va porni literatura transnistriană de mâine? Unde va ajunge? Deocamdată se află într'o fază embrionară. Dibuie. Şi are de trecut nenumărate obstacole. Totuşi nădăjduim, întrezărind la orizont îmbucurătoare perspective. Fiindcă transnistrienii sunt oameni de vaste posibilităţi şi resurse creatoare. Sunt de o unică bogăţie interioară. Sunt muncitori. Nu cunosc influenţele venite de aiurea şi dăunătoare bunului mers al literaturii. Nu cunosc răutatea.

La ţară, acolo unde e matca celor mai sănătoase purcederi, stau neexploatate imense zăcăminte folclorice. Să se pornească de jos. Deoarece inima poporului - departe de compromisuri şi superficiale năzuinţi - bate vulcanic, în ritmul întregii suflări româneşti. Să se pornească dela caracterul specific naţional, dela vâna de viaţă, profund umană, a poeziei ţăranului nostru de peste Nistru.

În scurt timp, perseverând, se va ajunge la o treaptă de creaţie superioară. Literatura va fi un complex fericit al geniului transnistrian. Va purta, ca pe o mândrie, pecetea autohtonismului. Va vibra de curată simţire românească. Va aduce o netăgăduită mireasmă; un aport din viaţa spirituală a naţiunii. Viaţă nouă.

"Transnistria", nr.22
(25 Dec. 1941)